

სტუდენტური მოძრაობა საქართველოში

აბსტრაქტი

საქართველოს სახელმწიფო უნივერსიტეტებში, კერძოდ, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტსა და ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტში, ჩამოყალიბებული მრავალწლიანი სტუდენტური წინააღმდეგობა გვიბიძგებს შევისწავლოთ უმაღლესი განათლების მართვის მოდელი და აკადემიური რეალობა, რომელშიც ვარსებობთ. კვლევის მიზანია, მიღებული შედეგების ანალიზის საფუძველზე, აკადემიური მენეჯერიალიზმის პირობებში, გამოკვეთოს სამთავრობო გავლენის ასახვა საქართველოს სახელმწიფო უნივერსიტეტებში.

რეტროსპექტული კვლევის ფარგლებში გამოყენებულია თვისებრივი მეთოდი: საქართველოს ორი სახელმწიფო უნივერსიტეტის წესდებების, მათ ნიადაგზე განხორციელებული მსგავსი და/ან განსხვავებული პრაქტიკების შედარებითი ანალიზი; სახელმწიფო უნივერსიტეტებში მმართველობით რეფორმებთან დაკავშირებული სამეცნიერო ლიტერატურის თვისებრივი ანალიზი; სიღრმისეული ინტერვიუები ხუთ რესპონდენტთან, რომელთა ერთობლიობაც მიზნობრივი, არაალბათური შერჩევის საფუძველზე განისაზღვრა. რესპონდენტთა ჯგუფი მოიცავს მკვლევრებს, აქტივისტებს, კომპეტენტურად დაინტერესებულ პირებს, სახელმწიფო უნივერსიტეტების მმართველი ორგანოების წარმომადგენლებს.

კვლევა წარმოადგენს საქართველოში „აკადემიური მენეჯერიალიზმის“ აქტუალიზების მცდელობას, ვინაიდან, იგი მწვავე კრიტიკის საგანია საერთაშორისო სამეცნიერო საზოგადოებაში და,

* პოლიტიკის მეცნიერებათა მაგისტრი, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასისტენტ მკვლევარი

დიდწილად, ხსნის საქართველოს სახელმწიფო უნივერსიტეტებში გამოკვეთილ კომპლექსურ პრობლემებს.

კვლევის შედეგად მტკიცდება, რომ აკადემიური მენეჯერიალიზმის პირობებში წარმოქმნილი ჭარბი სამთავრობო გავლენა აფერხებს აკადემიური გარემოს განვითარებას საქართველოს სახელმწიფო უნივერსიტეტებში.

შესავალი

ნაშრომში გამოკვლეულია საქართველოს სახელმწიფო უნივერსიტეტებში აკადემიური მენეჯერიალიზმის პირობებში წარმოქმნილი პრობლემები, თუ რა შედეგებამდე მივყავართ აკადემიურ მენეჯერიალიზმს და რა კავშირი აქვს მას სტუდენტურ პროტესტთან, ამის შესახებ ვრცლად ვისაუბრებთ იმ სამაგისტრო ნაშრომზე (*„სამთავრობო გავლენის ასახვა საქართველოს სახელმწიფო უნივერსიტეტებში: აკადემიური მენეჯერიალიზმი“*, 2023) დაყრდნობით, რომელიც თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში შესრულდა და ქართულ ნიადაგზე აკადემიური მენეჯერიალიზმის შესწავლის პირველ მცდელობას წარმოადგენს. ნაშრომზე დაყრდნობით *„გლობალურ თუ ქართულ კონტექსტში, აღნიშნული საკითხების აქტუალიზებაში გადამწყვეტ როლს თამაშობს სტუდენტური პროტესტი. საქართველოში ამის თვალსაჩინო მაგალითია ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის თანამედროვე ისტორია, რომელიც 2011 წლიდან დღემდე გაჯერებულია სტუდენტური პროტესტით. სტუდენტური მოძრაობების მოთხოვნათა განმეორებადობა მიგვანიშნებს მათი მაპროვოცირებელი წყაროების უცვლელიობაზე, რაც ჩვენთვის კვლევის საგანიც არის და პასუხიც. ნაშრომში ასახულია სახელმწიფო უნივერსიტეტების მმართველი ორგანოების რეფორმის გლობალური და ქართული კონტექსტების ურთიერთმიმართება. ასევე, უნივერსიტეტის მართვის ტრადიციული მოდელიდან აკადე-*

მიურ მენეჯერიალიზმზე გადასვლის მიზეზები და შედეგები” (ჯაფარიძე, 2023, გვ. 5).

„სამეცნიერო საზოგადოებაში აკადემიური მენეჯერიალიზმის ცნების შექმნას და ჩამოყალიბებას წინ ხანგრძლივი და შრომატევადი პროცესი უძღვოდა. მეცნიერები ათწლეულების განმავლობაში იკვლევდნენ პროცესებს და მათ შედეგებს, რომელთა ერთობლიობას დღეს აკადემიურ მენეჯერიალიზმს ვუწოდებთ. მნიშვნელოვანია საკითხის შესწავლა დავიწყოთ იმ განსხვავებული საფუძვლებიდან, რომლებიც საუნივერსიტეტო მმართველობის მენეჯერულ მოდელს წინ უძღვოდა დასავლეთ ევროპასა და პოსტ-საბჭოთა სახელმწიფოებში. ვინაიდან, არა მხოლოდ მენეჯერიალიზმი ახდენს გავლენას დღევანდელ აკადემიურ პოლიტიკაზე, არამედ ნიადაგი განაპირობებს მენეჯერიალიზმის ინსტრუმენტალიზაციას. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ კრიტიკული აზრის ტალღა აკადემიურ მენეჯერიალიზმთან დაკავშირებით სწორედ ლიბერალური დემოკრატიებიდან იწყება და ახასიათებს დინამიკა აღმოსავლეთ ევროპის მიმართულებით. სამეცნიერო ლიტერატურის ანალიზის შედეგად, შეინიშნება ტენდენცია, რომ აკადემიური მენეჯერიალიზმის და მისი შედეგების შესახებ გაერთიანებულ სამეფოში, კონტინენტურ ევროპასა და ლათინური ამერიკის იმ ქვეყნებში, სადაც ბოლო ათწლეულების განმავლობაში განხორციელდა უმაღლესი განათლების რეფორმა, აკადემიური აზრი, თითქმის სრულად კრიტიკულია. რაც შეეხება უნივერსიტეტის მენეჯერული მმართველობის მომხრეთა პოზიციებს, ისინი, ძირითადად, გვხვდება რუსული წარმომავლობის აკადემიურ წყაროებში“ (ჯაფარიძე, 2023, გვ. 9).

„ნეოლიბერალური იდეოლოგიის პასუხი საუნივერსიტეტო კრიზისზე ეყრდნობა „ბაზრის“, „პერფორმატიულობის“ და „მენეჯერიალიზმის“ კომბინაციას (Amaral, Meek & Larsen, 2003). საუნივერსიტეტო კრიზისი მოიცავს საზოგადოებრივი ლეგიტიმაციის კრიზისს (Habermas, 1973), ჰეგემონიას (Gramsci, 1971) ცოდნის წარმოების თვალსაზრისით და ინსტიტუციონალურ კრიზისს

(Santos, 2009). ნეოლიბერალური იდეოლოგიის გავლენა უმაღლესი სასწავლებლების ქცევაზე შერწყმული კერძო მენეჯმენტის ეფექტურობის მიამიტურ მითთან იწვევს მენეჯერიალიზმის, როგორც უალტერნატივო და უნივერსალური სტრატეგიული ნარატივის დამკვიდრებას (Reed, 2002; Amaral, Meek & Larsen, 2003).“ (ჯაფარიძე, 2023, გვ. 9).

„მიშელ ფუკოს პოსტსტრუქტურალისტური პერსპექტივა ძალაუფლების, ცოდნისა და დისკურსის შესახებ (Richardson, 1996, გვ. 280) იკვლევს ძალაუფლებას, როგორც ცნებას, რომელიც წარმოშობს ცოდნას ადამიანების და მთლიანად საზოგადოებრივი მექანიზმის შესახებ (Walshaw, 2007, გვ. 69-70); Sameer, 2019). ფუკოს პერსპექტივის კრიტიკული ასპექტი არის არა ობიექტური ჭეშმარიტებისკენ სწრაფვა, არამედ გზების იდენტიფიცირება, „რომელთა საშუალებით ძალაუფლება ითვისებს ცოდნას და აქცევს მას დისკურსებში“ (Richardson, 1996, გვ. 280; Sameer, 2019). საზოგადოებაში განათლების სისტემას სახელმწიფო აკონტროლებს, მაგრამ ძალაუფლებრივი ურთიერთობების შესანარჩუნებლად ის მთელი საზოგადოების მასშტაბით მუშაობს (Pitsoe et. Al., 2013, გვ. 25; Sameer, 2019). ანალოგიურად, ფუკო ამტკიცებს, რომ „ყოველი საგანმანათლებლო სისტემა არის დისკურსების შესაბამისობის შენარჩუნების ან მოდიფიცირების საშუალება იმ ცოდნითა და ძალით, რომელიც მასთან მოაქვს“ (Faucault, 1971, გვ. 19; Sameer, 2019). ბასილ ბერნშტეინი ამტკიცებს, „ის, თუ როგორ ირჩევს, ახარისხებს, ავრცელებს, გადასცემს და აფასებს ცოდნას საზოგადოება, ასახავს ძალაუფლების განაწილების და სოციალური კონტროლის პრინციპებს“ (Bernstein, 1971, გვ. 47; Sameer, 2019).“ (ჯაფარიძე, 2023, გვ. 10).

კვლევის **ჰიპოთეზის** თანახმად, „აკადემიური მენეჯერიალიზმის პირობებში წარმოქმნილი ჭარბი სამთავრობო გავლენა სახელმწიფო უნივერსიტეტებზე აფერხებს აკადემიური გარემოს განვითარებას“ (ჯაფარიძე, 2023, გვ. 6).

ნაშრომის **მიზანია** საუნივერსიტეტო მმართველობის მოდელების შესწავლა. მიღებული შედეგების საფუძველზე, საქართვე-

ლოს სახელმწიფო უნივერსიტეტებში მმართველობის მოდელების შესწავლა და ამ პროცესში სამთავრობო გავლენების გამოკვეთა (ჯაფარიძე, 2023, გვ. 5).

კვლევის **სტრატეგია** ითვალისწინებს სამეცნიერო ლიტერატურის და პრაქტიკების საფუძველზე, უნივერსიტეტის მართვის ტრადიციული და მენეჯერული მოდელების SWOT ანალიზის ჩატარებას. ასევე, სამთავრობო გავლენის გამოკვეთას საქართველოს სახელმწიფო უნივერსიტეტებში არსებული მართვის მოდელის, აკადემიური მენეჯერიალიზმის პირობებში წარმოქმნილი აკადემიური სივრცის პრობლემების იდენტიფიცირების საფუძველზე.

მეთოდები

რეტროსპექტული კვლევის ფარგლებში გამოყენებულია **თვისებრივი მეთოდი**, კერძოდ, „საქართველოს ორი სახელმწიფო უნივერსიტეტის წესდებების, მათ ნიადაგზე განხორციელებული მსგავსი და/ან განსხვავებული პრაქტიკების შედარებითი ანალიზი; სახელმწიფო უნივერსიტეტებში მმართველობით რეფორმებთან დაკავშირებული სამეცნიერო ლიტერატურის თვისებრივი ანალიზი; რესპონდენტებთან ჩატარდა სიღრმისეული ინტერვიუები (5 რესპონდენტი). კვლევის რესპონდენტთა ჯგუფი მოიცავს მკვლევრებს, აქტივისტებს, კომპეტენტურად დაინტერესებულ პირებს, სახელმწიფო უნივერსიტეტების მმართველი ორგანოების წარმომადგენლებს“ (ჯაფარიძე, 2023, გვ. 7).

„კვლევაში შესაბამისი სამეცნიერო ლიტერატურისა და რესპონდენტებისთვის გამოყენებულია მიზნობრივი არაალბათური **შერჩევა**, რესპონდენტების ნაწილთან - ექსპერტული შერჩევა“ (ჯაფარიძე, 2023, გვ. 7).

საკვლევი პოპულაცია მოიცავს „სსიპ ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის და ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის წესდებებს და მათი განხორციელების პრაქტიკებს. ასევე, მმართველ ორგანოებს სახელმწიფო უნივერსიტეტებში, აკადემიური სივრცის პრობლემებს, სტუდენტური თანა-

მონაწილეობის ფორმებს საუნივერსიტეტო მმართველობაში. ჩამოთვლილ საკითხებთან დაკავშირებით, კვლევის ობიექტს წარმოადგენს თემატურად შერჩეულ რესპონდენტთა ჯგუფი და მათი გამოცდილებები“ (ჯაფარიძე, 2023, გვ. 6).

შედეგები

აკადემიური მენეჯერიალიზმის შესახებ არსებული სამეცნიერო ლიტერატურის, საერთაშორისო პრაქტიკების, საქართველოს სახელმწიფო უნივერსიტეტების წესდებების, ასევე, მათი განხორციელების პრაქტიკების და რესპონდენტების მიერ გაზიარებული ინფორმაციის ანალიზის საფუძველზე, „გამოვლინდა სპეციფიური მახასიათებელი: საქართველოში, აკადემიური მენეჯერიალიზმი, როგორც გლობალური ნეოლიბერალური მოდელის ნაწილი, მმართველი ჯგუფების ინტერესების ანარეკლია და არა თანმიმდევრული დოქტრინა“ (ჯაფარიძე, 2023, გვ. 11).

კვლევის ფარგლებში ჩატარებული ინტერვიუების ანალიზმა აჩვენა, რომ (ჯაფარიძე, 2023) „რესპონდენტების მიერ წამოჭრილი ძირითადი პრობლემები ემთხვევა აკადემიური მენეჯერიალიზმის კომპონენტებს, რაც ამტკიცებს უნივერსიტეტის მართვის აღნიშნული მოდელის არსებობას საქართველოს სახელმწიფო უნივერსიტეტებში“... „სამთავრობო გავლენა გამოიხატება პარტიული და ეკონომიკური ინტერეს-ჯგუფების ურთიერთქმედებით, რაც, თავის მხრივ, კავშირს ავლენს შიდასაუნივერსიტეტო არაჯანსაღ/არაკადემიურ ინტერესებთან“... (გვ. 73). ასევე, რესპონდენტები ყურადღებას ამახვილებენ დამკვიდრებულ „შიშის კულტურაზე“, რომელიც, მათი აზრით, დიდწილად განაპირობებს აკადემიური საზოგადოების პასიურობას.

აკადემიური სივრცის პრობლემების იდენტიფიცირების პროცესში, რესპონდენტებისგან მიღებული ინფორმაციის საფუძველზე, გამოიკვეთა შემდეგი ძირითადი თემატური ჯგუფები: „სამთავრობო გავლენა სახელმწიფო უნივერსიტეტებში, რექტორის არჩევის წესი და მისი მენეჯერული როლი, აკადემიური და წარმომად-

გენლობითი საბჭოები, სტუდენტური წარმომადგენლობის პრობლემა, აკადემიური მენეჯერიალიზმი, ავტონომია და დამოუკიდებლობა, უმაღლესი განათლების რეფორმა, უნივერსიტეტის დაფინანსება და განათლების ხელმისაწვდომობა, სტუდენტური საერთო საცხოვრებელი და საუნივერსიტეტო ქონების პრივატიზაცია, აკადემიური ქსოვილის, სწავლებისა და კვლევის ხარისხის პრობლემები, იდეოლოგიზირებული კვლევა და სწავლება, სტუდენტური პროტესტი, უნივერსიტეტის რეაგირება, დაბოლოს, კითხვა - ვინ მართავს უნივერსიტეტს?“ (ჯაფარიძე, 2023, გვ. 31 – 32).

დისკუსია

კვლევის შედეგების საფუძველზე დასტურდება:

აკადემიური მენეჯერიალიზმის, როგორც უნივერსიტეტის მართვის მოდელის არსებობა საქართველოს სახელმწიფო უნივერსიტეტებში;

ჭარბი სამთავრობო გავლენის არსებობა საქართველოს სახელმწიფო უნივერსიტეტებში;

„რესპონდენტთა აზრით, სამთავრობო გავლენის მახასიათებლებს შორის შესაძლებელია, გამოვყოთ: 1) *ეკონომიკური საკითხი* - გარდა სტუდენტური ვაუჩერისა, „არსებობს სახელმწიფო დაფინანსების სხვადასხვა ფორმები, რომლის მიღება დამოკიდებულია იმაზე, რამდენად ლოიალურად არის განწყობილი უნივერსიტეტის ხელმძღვანელობა მთავრობისადმი“ (ინტერვიუ „აუდიტორია 115“-ის და წარმომადგენლობითი საბჭოს ყოფილ წევრთან. 25.05.2023). გარდა სტუდენტური დაფინანსებისა, ეს ეხება უნივერსიტეტის დაფინანსებასაც. „როდესაც ბატონი პაპავა იყო რექტორი, იმ დროს, პირდაპირი საბიუჯეტო დაფინანსება ძალიან შეზღუდული იყო, მაგრამ, როგორც კი მოვიდა ბატონი შარვაშიძე, რომელიც უფრო ახლოს იყო, ასე ვთქვათ, მაშინდელ პრემიერ-მინისტრთან, წამოვიდა დაფინანსება, მესამე კორპუსის გარემონტება და ა.შ.“ (ინტერვიუ „აუდიტორია 115“-ის და წარმომადგენლობითი საბჭოს ყოფილ წევრთან. 25.05.2023). 2) *საკანონმდებლო ცვლილებები* - უნივერ-

სიტეტის მხრიდან, დამოუკიდებელი გადაწყვეტილებების მიღების შემთხვევაში, აქტიურდება სახელმწიფო რეგულაციები, რადგან სახელმწიფოს სურს, თავად აკონტროლოს, თუ რა პირობებში არსებობს პროფესურა, როგორც მნიშვნელოვანი და გავლენიანი საამომრჩევლო ბაზა“ (ჯაფარიძე, 2023, გვ. 33 – 34)

„როგორც კი უნივერსიტეტი რაღაც საკითხში ავტონომიურობას გამოავლენდა, დამოუკიდებლად იწყებდა ზოგიერთი თემის გადაწყვეტას, ამ დროს მოდის სახელმწიფო რეგულაციები. ვთქვათ, როდესაც ბატონმა პაპავამ დააპირა, რომ პროფესორებს ჰქონოდათ 'ფიერ-რევიუ', მერე იწყებოდა პარლამენტში განხილვა, რომ ეს უნდა დავუწესოთ თუ არა პროფესორებს იმიტომ, რომ პროფესორები სოციალური ბაზაა, საამომრჩევლო ბაზაა“ (ინტერვიუ „აუდიტორია 115“-ის და წარმომადგენლობითი საბჭოს ყოფილ წევრთან. 25.05.2023).“ (ჯაფარიძე, 2023, გვ. 33 – 34).

„აკადემიური მენეჯერიალიზმი სახელმწიფო უნივერსიტეტებში წარმოადგენს მთავრობის მიერ საგანმანათლებლო და კვლევითი დისკურსის შექმნის, გავრცელების და კონტროლის ძლიერ მექანიზმს“ (ჯაფარიძე, 2023, გვ. 73);

აქედან გამომდინარე, დასტურდება „კვლევის მთავარი ჰიპოთეზა, რომლის თანახმად, აკადემიური მენეჯერიალიზმის პირობებში წარმოქმნილი ჭარბი სამთავრობო გავლენა სახელმწიფო უნივერსიტეტებზე აფერხებს აკადემიური გარემოს განვითარებას“ (ჯაფარიძე, 2023, გვ. 73).

„საქართველოს სახელმწიფო უნივერსიტეტებში არსებული აკადემიური პრობლემები განპირობებულია აკადემიური მენეჯერიალიზმის, როგორც უმაღლესი განათლების მართვის გლობალური მოდელის და ეროვნული ნიადაგის ერთიერთქმედების შედეგად“ (ჯაფარიძე, 2023, გვ. 73).

„სახელმწიფო უნივერსიტეტებში სტუდენტური მოძრაობების არსებობის მრავალწლიანი პრაქტიკა მიგვანიშნებს სტუდენტური თვითმმართველობების, როგორც მათი წარმომადგენლობითი ორგანოს, კრიზისზე“ (ჯაფარიძე, 2023, გვ. 73).

„წარმომადგენლობის ნაკლებობა: ის ფაქტი, რომ ბოლო 12 წლის განმავლობაში თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში სამი სტუდენტური მოძრაობა ჩამოყალიბდა, მიუთითებს სტუდენტური თვითმმართველობის მარცხზე, სრულყოფილად წარმოეჩინა ყველა სტუდენტური ჯგუფის ინტერესები და შეხედულებები. მოძრაობების ჩამოყალიბება მიუთითებს, რომ სტუდენტების მნიშვნელოვანი ნაწილი თავს მარგინალიზებულად ან იგნორირებულად გრძნობს არსებული მმართველობითი სტრუქტურების მიერ. შესაბამისად, სხვადასხვა სტუდენტური ჯგუფები მიმართავენ საკუთარი ინტერესების ადვოკატირების ალტერნატიულ ფორმებს. ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტში 2022 წლის შემოდგომაზე ჩამოყალიბდა სტუდენტთა გაერთიანება, რომელიც იზიარებდა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტუდენტთა მოთხოვნას საერთო საცხოვრებელთან დაკავშირებით. 2023 წლის ზამთარში კი მათ შეუერთდნენ თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემიის სტუდენტებიც. ამჟამად, აღნიშნული ჯგუფები „მაისის სტუდენტურ მოძრაობაში“ ერთიანდებიან. სტუდენტთა მრავალფეროვანი წარმომადგენლობის უზრუნველყოფას ხელს უშლის ის ფაქტიც, რომ სტუდენტური თვითმმართველობების სტრუქტურას და ფუნქციონირების მექანიზმებს ერთი იდეოლოგიური ჩარჩო აქვს, რაც შეუძლებელს ხდის განსხვავებული შეხედულებების და ღირებულებების მქონე სტუდენტების გაწევრიანებას ამ ორგანოში“ (ჯაფარიძე, 2023, გვ. 70 – 71).

„კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ რექტორის არჩევის პროცედურა საქართველოს სახელმწიფო უნივერსიტეტებში არ წარმოადგენს საკმარის პირობას აკადემიური გარემოს გაჯანსაღებისთვის. კვლევის ფარგლებში შესწავლილი სამეცნიერო ლიტერატურისა და ინტერვიუების ანალიზის საფუძველზე, პირდაპირი დემოკრატიის პრინციპი აკადემიური გარემოს გაჯანსაღებისთვის აუცილებელი პირობაა“ (ჯაფარიძე, 2023, გვ. 73).

კვლევის შედეგები თანხვედრაშია და/ან ლოგიკურ კავშირს ავლენს საკვლევი საკითხით დაინტერესებული სამეცნიერო საზოგადოების მრავალ წარმომადგენელთან.

„რეფორმას, რომლის მიზანი ევროპაში უმაღლესი განათლების სისტემების და სტრუქტურების ჰარმონიზაცია იყო, ევანსი აღიქვამს, როგორც ნეოლიბერალურ პროცესს. დე ვიტი (2018) აღნიშნავს, რომ ინტერნაციონალიზაციის დისკურსში ხშირად დომინირებს დაინტერესებულ მხარეთა მცირე ჯგუფი: უმაღლესი განათლების ლიდერები, მთავრობები და საერთაშორისო ორგანოები. გაცილებით ნაკლებად ისმის პროფესორ-მასწავლებლების და სტუდენტების ხმა, რის შედეგადაც, მათი გავლენა დისკურსზე არასაკმარისია.“ (De Wit, 2018, გვ. 42; ჯაფარიძე, 2023, გვ. 14)

„ფიტი და გოლოგანი (2018) თვლიან, რომ უპირველეს ყოვლისა სტუდენტები წარმოადგენენ სასარგებლო უკუკავშირის მიმწოდებელ აკადემიურ კატეგორიას, რომელიც ყველაზე მეტად არის დაინტერესებული საგანმანათლებლო სისტემის გაუმჯობესებით (ESIB, 2001; Fit & Gologan, 2018, გვ. 143).“ (ჯაფარიძე, 2023, გვ. 16).

„სახელმწიფო უნივერსიტეტების წესდებების თანახმად, სტუდენტურ თანამონაწილეობაზე რეაგირების პირდაპირი ვალდებულება ეკისრებათ სტუდენტურ თვითმმართველობას და წარმომადგენლობით საბჭოს. წესდებებში არსებობს მუხლები სტუდენტური გაერთიანებების შესახებ, თუმცა, ისინი არასრულყოფილია, რადგან არ არის გაწერილი მათზე რეაგირების მექანიზმები. შესაბამისად, სხვადასხვა სტუდენტური გაერთიანებების მოთხოვნების დაკმაყოფილება და განხილვა დამოკიდებული ხდება უნივერსიტეტების მმართველი ორგანოების კეთილ ნებაზე, რაც ქაოტური და უშედეგო პროცესია. შედეგად, არ ხდება სტუდენტთა ინტერესების რეალური ასახვა საუნივერსიტეტო მმართველობაში. არსებობს გამოწვევებიც, როდესაც სტუდენტთა გაერთიანებები დიდი ძალისხმევის შედეგად, აღწევენ გარკვეულ მიზნებს და მათი გავლენა აისახება გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. მაგალითად, 2022 წლის შემოდგომაზე, „მაისის სტუდენტური მოძრაობის“ ძლიერი

ზეწოლის შედეგად, უნივერსიტეტის რექტორის მოვალეობის შემსრულებელმა, შემდგომში, რექტორმა, ჯაბა სამუშიამ, სტუდენტებს აღუთქვა საერთო საცხოვრებლის მშენებლობა და შეიქმნა შესაბამისი სამუშაო კომისიები, რომლებშიც ჩართულნი იყვნენ დაინტერესებული მხარეები“ (ჯაფარიძე, 2023, გვ. 71 – 72).

აღსანიშნავია დენისოვა-შმიდტის (2018) მიერ შემოთავაზებული ხედვა, რომ „ეს მტკიცებები ეხება როგორც საჯარო, ისე კერძო უნივერსიტეტებს, რადგან, რასაც ისინი აწარმოებენ - განათლება - არის საზოგადოებრივი სიკეთე (Denisova-Schmidt, 2018, გვ. 86).“ (ჯაფარიძე, 2023, გვ. 16).

„სასურველია, კვლევის შედეგად გამოკვეთილი თითოეული აკადემიური პრობლემის სამომავლო სიღრმისეული კვლევა. ასევე, იკვეთება ანალოგიური კვლევის განხორციელების საჭიროება საქართველოს სხვადასხვა პროფილის სახელმწიფო უნივერსიტეტებში - სამედიცინო, სახელოვნებო და სხვ.“ (ჯაფარიძე, 2023, გვ. 73)

კვლევის **ლიმიტი** ითვალისწინებს, რომ „საკვლევი საკითხების შესწავლა მოხდა საქართველოს ორი სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფარგლებში. კვლევა ცდილობს, გამოკვეთოს რექტორის არჩევის წესის ცვლილების საჭიროება, რაც არ ნიშნავს, რომ პირდაპირი არჩევნები აკადემიური გარემოს გაჯანსაღებისთვის გადამწყვეტი პირობაა. ასევე, კვლევის ფარგლებში გამოკითხულთა რაოდენობა შეზღუდულია, თუმცა, საკვლევი საკითხების შესახებ მათი კომპეტენცია კომპლექსური და კომბინირებულია. ასევე, საკვლევი საკითხის „status quo“-სადმი კრიტიკულმა მიდგომამ მნიშვნელოვანწილად განსაზღვრა რესპონდენტთა შეზღუდული რაოდენობა“ (ჯაფარიძე, 2023, გვ. 7).

გამოყენებული ლიტერატურა

Amaral, A., Meek, V. L., Larsen, I. M., Larsen, I. M., & Lars, W. (Eds.). (2003). *The higher education managerial revolution?* (Vol. 3). Springer Science & Business Media.

Bernstein, B. (1971). On the classification and framing of educational knowledge. Chapter in Young M (Editor) *Knowledge and control: new directions for the sociology of education*.

De Wit, H. (2018). The Bologna process and the wider world of higher education: The cooperation competition paradox in a period of increased nationalism. *European higher education area: The impact of past and future policies*, 15-22.

Denisova-Schmidt, E. (2018). Corruption, the lack of academic integrity and other ethical issues in higher education: What can be done within the Bologna process?. *European higher education area: The impact of past and future policies*, 61-75.

ESIB. (2001). Student participation in higher education area, ESU.

Fit, C. R., & Gologan, D. (2018). Student perspective on the institutional efforts to develop internationalisation within Romanian HEIs. *European higher education area: The impact of past and future policies*, 119-137.

Foucault, M. (1971). Orders of discourse. *Social science information*, 10(2), 7-30.

Foucault, M. (2004). *The archeology of knowledge*.

Gramsci, A. (1971). *Hegemony* (pp. 95-123). na.

Habermas, J. (1973). What does a crisis mean today? Legitimation problems in late capitalism. *Social research*, 643-667.

Pitsoe, V., & Letseka, M. (2013). Foucault's discourse and power: Implications for instructionist classroom management. *Open Journal of philosophy*, 3(01), 23.

Reed, M. I. (2002). New Managerialism, Professional Power and Organisational Governance in UK Universities: A Review and Assessment: "Governing is about managing the gap between

expectations and reality.”. *Governing higher education: National perspectives on institutional governance*, 163 – 185.

Richardson, T. (1996). Foucauldian discourse: Power and truth in urban and regional policy making. *European Planning Studies*, 4(3), 279 – 292.

Santos, B.S. (1996) *By the Hand of Alice. The Social and the Political in Postmodernity*, Porto: Ediões Confrontation, 5th edn, pp. 165 – 166

Walshaw, M. (2007). *Working with Foucault in education*. Brill.

Sameer, A. (2019, September 6). *Foucault and Education: The Power/knowledge Discourse in Pakistani Society and its Impact on the Idea of Education [Paper presentation]*. ECER 2019: Politics of Knowledge, Hamburg, Germany. URL: <https://eera-ecer.de/ecer-programmes/conference/24/contribution/48777>

ჯაფარიძე, ა. (2023). სამთავრობო გავლენის ასახვა საქართველოს სახელმწიფო უნივერსიტეტებში: აკადემიური მენეჯერიალიზმი. გამოუქვეყნებელი ნაშრომი.

Ana Japharidze

Student Movement in Georgia

Abstract

In Georgian state universities, particularly Ivane Javakhishvili Tbilisi State University and Ilia State University, persistent student activism has spurred an examination of the higher education management model and our academic environment. This study aims to delineate the impact of government influence on state universities in Georgia by analyzing obtained results within the framework of academic managerialism. Academic managerialism in Georgia's state universities correlates with problems leading to student protests, highlighting challenges in higher education.

The research employs a qualitative approach, including a comparative analysis of the statutes of the two universities, an examination of various practices, and a qualitative analysis of relevant literature on governance reforms. In-depth interviews with five purposively selected respondents, comprising researchers, activists, individuals with a keen interest, and representatives from university governing bodies, provide insights.

The study addresses the concerns surrounding "academic managerialism" in Georgia, as it faces criticism in the international scientific community and contributes significantly to the understanding of the complex issues faced by state universities in the country.

The findings indicate that excessive governmental influence, exacerbated by academic managerialism, hampers the development of the academic environment in Georgia's state universities.

Keywords: *Academic Managerialism, Governance of Higher Education, Student Activism, Problems of Academic Space, State Universities, Government Influence, Student Participation, Student Self-government, Student Movements.*